



«Աստուածաշունչ Հնոց եւ Նորոց Կտակարանաց»,
 լԱմաստէրդամ, 1666, տիտղոսաթերթ



ՈՍԿԱՆԵԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆԶԸ
350 ՏԱՐԵԿԱՆ Է

«Աղաչեմք զձեզ, եղբարք,
ճանաչել զվաստակաւորս ձեր»
(Ա. Թ. ես. Ե. 12):

Այս տարի մեր ազգային-եկեղեցական դարաւոր պատմութեան մէջ արձանագրուեց յիշարժան իրադարձութիւն՝ Աստուածաշնչի առաջին կամ ոսկանեան տպագրութեան 350-ամեակը: Ժէ. դարում, երբ Մայր Հայրենիքը գտնուում էր քաղաքական, տնտեսական բարդ ու դժուար կացութեան մէջ, Ամստերդամում, շնորհիւ Հայ Եկեղեցու բազմերախտ սպասաւոր Տ. Ոսկան եպիսկոպոս Երեւանցու, 1666 թուականին տպագրուեց Հայերէն առաջին Աստուածաշունչը: Անջնջելի եւ լուսասփիւռ այս գործը մշտապէս արժանի է փառաբանման, գնահատման ու վերարժեւորման: Ինչպէս Տ. Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեանն է գրում՝ «Տպագրութեան ձեռնարկին կատարելապէս նահատակ մը եղաւ տպարանի փոշիներուն մէջ թաւալող այդ սրբազան արքեպիսկոպոսը, մինչ շատ դիւրին էր իրեն, իւր ծագումով եւ աստիճանով՝ փառքերու եւ յիշատակութիւններու մէջ անցնել իւր կեանքը, իւր դասակից եկեղեցականներուն նման: Ոսկանի անձնաւորութիւնը արժանի է մեր ազգին մտաւոր զարգացման տեսակետէն՝ մեծ երախտաւորներու կարգը դասուելի եւ Հայ տպագրութեան իսկապէս մղում տուողը ճանչցուիլ»¹: Արդարեւ, «Բանի Տեառն սպասաւոր»² Ոսկան Երեւանցին եղել եւ շարունակում է մնալ այն պայծառ ու փայլակնացայտ արեգա-

¹ Մաղաքիա արք. Օրմանեան, Ազգապատում, հ. Բ., Կ. Պոլիս, 1914, էջ 2544:

² Տե՛ս «Աստուածաշունչ Հին եւ Նոր Կտակարանաց», յԱմստէրդամ, 1666, տիտղոսաթերթ:

կը, ով իր անմահ գործով լոյս սփռեց հայ ժողովրդի հանուր կեանքին՝ առատացնելով Աստուծոյ կենարար խօսքը հայի սրտում եւ մտքում, քրիստոնէական յուսոյ գանձարանի՝ Աստուածաշնչի փրկութեան շնորհը յեղելով հայ ազգի փառաւոր պատմութեան անդաստանում:

Մեր ժողովրդի լուսամիտ այս եպիսկոպոսը, տեսնելով, որ հոգեվարքի պահն էր ապրում Սահակ-Մեսրոպեան ժառանգութիւնը՝ հայոց գրականութիւնը, Աստուծոյ նախախնամութեամբ, Յակոբ Դ. Զուղայեցի Կաթողիկոսի տնօրինութեամբ եւ հանձնարարութեամբ, աղօթքով ու ծոմապահութեամբ, Աւետարանի կենսատու խօսքի հանդէպ անյազ ծարաւով երկու տարի եւ եօթ ամիս (1666 մարտից մինչեւ 1668 հոկտեմբերը) տքնեց, պրպտեց, աշխատեց, ամեն ճիգ ու ջանք դրեց, պայքարեց, յաղթեց եւ հայ հաւատացեալի ներկայացրեց տպագիր Աստուածաշունչը՝ 5000 տպաքանակով: «Արդարեւ մեծ գործ, որ, ինչպէս տեսանք, վաղուց ի վեր պահանջ էր դարձել ազգի մէջ եւ շատերի տենչանքն էր, բայց մնացել էր երազ»³: «Յուսացեալ ի Հոգին Սուրբ... եւ սրբանուէր աղօթս Քո՛ւ՝ արկանեմ զանձն իմ ի խորս այսորիկ ձեռնարկութեան»⁴ հաւատամքով՝ փափագելի ու շատ ցանկալի այդ երազն իրականութիւն դարձաւ Ս. Մեսրոպ Մաշտոց վարդապետի հաւատարիմ հետեւորդի անդուլ աշխատանքի արդիւնքում: Սակայն Ոսկան Երեւանցին իր ինքնակենսագրութեան մէջ յանդիմանում է իրեն՝ ասելով. «Եթէ տակաւին մարդկան հաճոյ լինիմ, ապա Քրիստոսի ծառայ ոչ եմ»⁵: Հաւատարիմ մնալով Ոսկան եպիսկոպոսի պատգամին՝ կարող ենք համարձակօրէն հաստատել, որ երախտաւորի վաստակը՝ ոսկանեան Աստուածաշունչը, նոր թափ, նոր հորիզոններ, նոր երկնող գաղափարներ ու նոր աւետիսներ բերեց Սահակ-Մեսրոպեան մեր հարուստ մշակոյթին՝ բարձրակետին հասցնելով հայ հին տպագրութեան որակն ու նշանակութիւնը: «Տպագրութեան մամուլը առաջին անգամ էր լոյս ընծայում այն փաստը, թէ հայն էլ ընդունակ է երկար եւ դաժան աշխատանքով խոշոր հրատարակութիւններ անել»⁶, - վկայում է Լէօն:

Ի նշանաւորումն եւ ի պանծացումն այս յոբելեանի՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը սրբատառ կոնդակով յորդորում է թեմական ու համայնքային կառոյցներին, կրթական ու գիտական

³ Լէօ, Հայոց պատմութիւն, հտ. Գ., Երեւան, 1946, էջ 448:

⁴ «Աստուածաշունչ Հին եւ Նոր Կտակարանաց», էջ Գ.:

⁵ «Գիրք Պատմութեանց շարադրեալ վարդապետին Առաքելոյ Դավրէժացոյ», յԱմսթէլօղաւ, 1669, էջ 638:

⁶ Լէօ, նշվ. աշխ., էջ 448:

Հաստատութիւններին «...պատշաճ միջոցառումներով ու տօնախմբութիւններով նշանաւորել Աստուածաշունչ մատեանի տպագրութեան արժանայիշատակ յրեւեանը»⁷:

Նորին Սրբութեան Հայրապետական օրհնութեամբ եւ տնօրինութեամբ՝ 2016 թուականի Հոկտեմբերի 6-8-ը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում տեղի ունեցաւ Հայերէն առաջին տպագիր Աստուածաշնչի 350-ամեակին նուիրուած միջազգային գիտաժողով՝ «Սուրբ Գրքի Հայերէն թարգմանութիւնն ու հրատարակութիւնը պատմութեան հոլովոյթում» խորագրով, որին իրենց մասնակցութիւնը բերեցին Հայ եւ օտարազգի 32 պատմաբան, ծիսագէտ եւ աստուածաբան Հայաստանից, Ռուսաստանից, Վրաստանից, Ֆրանսիայից, Մեծ Բրիտանիայից, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներից ու Կանադայից, Մայր Աթոռի միաբաններ, ճեմարանականներ եւ այլ հրաւիրեալներ: Գիտաժողովի խորհրդանշական փակումը տեղի ունեցաւ Սրբոց Թարգմանչաց տօնին Օշականի «Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց դպրատուն» գիտամշակութային կենտրոնում. սրբավայր, որտեղ մշտավառ է Հայոց դպրութեան, լեզուի, գրի ու խօսքի յաւերժական լոյսը Հայոց երկնակամարի ներքոյ: Իսկ 2016 թուականի Հոկտեմբերի 17-ին Մայր Աթոռի Մատենադարանում տեղի ունեցաւ Հայկական գրադարանների միջազգային չորրորդ համաժողովի հանդիսաւոր բացումը՝ «Անցեալի պահպանութիւն՝ յանուն ապագայի» խորագրով՝ նուիրուած Հայերէն առաջին տպագիր Աստուածաշնչի 350-ամեակին:

Մայր Աթոռի պաշտօնական ամսագիրը՝ «Էջմիածին» հանդէսը, իր գործունեութեան եօթանասուն եւ աւելի տարիներին, մշտապէս արդիական է պահել Ռսկան Երեւանցու ստեղծագործութեան աւիւնը՝ տպագրելով կրօնագիտական, պատմաբանասիրական, լեզուաբանական եւ այլ տարաբնոյթ ուսումնասիրութիւններ՝ նուիրուած թէ՛ ոսկանեան Աստուածաշնչին եւ թէ՛ վաստակաշատ եպիսկոպոսին: Խմբագրութեան ողջ անձնակազմը շնորհաւորում է Հայ ժողովրդին ազգային-եկեղեցական այս յիշարժան յրեւեանի առթիւ ու ամսագրի Հոկտեմբերեան համարը նուիրում Աստուածաշնչի տպագրութեան 350-ամեակին՝ յիշելով Պօղոս առաքեալի պատգամը. «Աղաչեմք զձեզ, եղբա՛րք, ճանաչել զվաստակաւորս ձեր»:

Արդ, Աստուածաշնչի անդրանիկ տպագրութեան 350-ամեակը խթան է ազգի համար՝ ոգեկոչելու եւ վերապրելու մեր անցեալի հոգեւոր ու

⁷ Տուա կոնգակս ի 28 յուլիսի յամի Տեանս 2016 եւ ի թուին հայոց ՌՆԿԵ. ի մայրավանս Սրբոյ Էջմիածնի ընդ համարս 963:

մշակութային պատմութեան պայծառ թուականներից մէկը, որպէսզի զերծ մնալով չարախնդութիւնից ու քննադատութիւններից՝ սովորենք ապրել՝ հաւատարիմ Աստուծոյ յաւիտենական խօսքին, քայլել ճշմարտութեան ճանապարհով, պահպանել ազգային եւ բարոյական դիմագիծն ու արժէքները, մեծ վստահութեամբ գնահատել այսօրը, որ մերն է, եւ հաւատքով, սիրով ու լաւատեսութեամբ նայել ապագայի առաւել լուսաւոր ու աստուածընկալ օրերին:

«Որք արժանաւորեցայք կոչիլ
յաշակերտութիւն առաքելոյն Թադէոսի,
եւ աստուածային հրով մաքրութեան՝
ոսկի փորձեալ գտայք ի բնակարանս Հրեշտակաց.
ով երանելի Սուրբ Ոսկեանք,
բարեխօսեցէք առ Տէր մաքրել զմեզ ի մեղաց մերոց»
(Շարական Սրբոց Ոսկեանցն)

Տ. ՈՍԿԱՆ ՔԸՆՅ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
«Էջմիածին» հանդէսի խմբագիր

